

Artikelen

Het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7.1 IVRK) na heterologe medisch begeleide voortplanting, adoptie en draagmoederschap in België

Liesbet Pluym

BOF-bursaal, Instituut voor Familierecht, Universiteit Gent

ABSTRACTS

In deze bijdrage wordt onderzocht of en in welke mate het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7.1 IVRK) in België daadwerkelijk bestaat en kan worden afgedwongen na adoptie of toepassing van heterologe medisch begeleide voortplantingstechnieken. Na een korte bespreking van het toepassingsgebied van artikel 7.1 IVRK, wordt ingegaan op twee interpretatieproblemen m.b.t. dit artikel, namelijk de betekenis van 'parents' en 'as far as possible'. Vervolgens wordt nagegaan in welke mate de Belgische regelgeving rond heterologe medisch begeleide voortplantingstechnieken en de Belgische adoptiewetgeving in overeenstemming zijn met artikel 7.1 IVRK. Ten slotte worden de conclusies van dit onderzoek toegepast op het bijzondere geval van draagmoederschap.

Het recht om zijn ouders te kennen – heterologe medisch begeleide voortplanting – adoptie – draagmoederschap

This contribution examines to what extent the right of the child to know its origins (art. 7.1 CRC) exists in Belgium and can be enforced after adoption or use of heterologous artificial reproduction techniques. After a short discussion of the range of application of article 7.1 CRC, two problems of interpretation are pursued, that is the meaning of 'parents' and 'as far as possible'. Further it is examined to what extent the Belgian legislation concerning heterologous artificial procreation techniques and the Belgian legislation concerning adoption are consistent with article 7.1 CRC. Finally the conclusions of this examination are applied to the special case of surrogate motherhood.

The right to know one's parents – heterologous artificial procreation techniques – adoption – surrogate motherhood

Dans cette contribution, l'auteur recherche si et dans quelle mesure le droit de l'enfant de connaître ses parents (art. 7.1 CIDE) existe en Belgique et peut être renforcé après l'adoption ou l'application des techniques de procréation médicalement assistée hétérologue. Après une brève analyse de l'application de l'article 7.1 CIDE, l'auteur traite les problèmes d'interprétation des notions 'parents' et 'dans la mesure du possible'. Ensuite elle vérifie si la législation belge concernant les techniques de

procréation médicalement assisté hétérologue et l'adoption est conforme à l'article 7.1 CIDE. Finalement les conclusions de cette étude sont transportées au cas spécial de la gestation pour autrui.

Le droit de connaître ses parents – procréation médicalement assisté hétérologue – adoption – gestation pour autrui

INLEIDING

Een jongen heeft de indruk niet op zijn vader te lijken. Hij denkt verwekt te zijn met donorsperma. Een meisje vermoedt dat ze geadopteerd is. Biedt de Belgische wetgeving hun de mogelijkheid om na te gaan of hun vermoeden klopt en, indien dit het geval is, kunnen zij de identiteit van hun biologische ouder of geboortouder achterhalen? In deze bijdrage wordt onderzocht of en in welke mate het recht van het kind om zijn ouders te kennen (art. 7.1 Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, verder IVRK) in België daadwerkelijk bestaat en kan worden afgedwongen na adoptie of toepassing van heterologe medisch begeleide voortplantingstechnieken (verder heterologe MBV), waarmee procreatietechnieken worden bedoeld waarbij gebruik wordt gemaakt van gedoneerde eicellen, zaadcellen of embryo's.

Artikel 7.1 IVRK luidt als volgt: “The child shall be registered immediately after birth and shall have the right from birth to a name, the right to acquire a nationality and, as far as possible, the right to know and be cared for by his or her parents.”

Na een korte bespreking van het toepassingsgebied van artikel 7.1. IVRK, wordt ingegaan op twee interpretatieproblemen, namelijk de betekenis van *parents* en *as far as possible*. Vervolgens wordt nagegaan in welke mate de Belgische regelgeving rond heterologe MBV en de Belgische adoptiewetgeving in overeenstemming zijn met artikel 7.1 IVRK. Ten slotte worden de conclusies van dit onderzoek toegepast op het bijzondere geval van draagmoederschap.

1. VERDRAGSRECHTELIJKE CONTEXT: ARTIKEL 7 IVRK

1.1. WERKINGSSFEER EN AANVERWANTE KINDERRECHTEN

“Elk kind heeft het recht op kennis van zijn identiteit en daartoe behoort niet alleen dat het kind mag vernemen dat het een juridische status heeft die niet overeenstemt met de genetische waarheid, maar ook dat het, indien het kind daar prijs op stelt, mag weten van wie het daadwerkelijk afstamt. Met de kennis over de identiteit zijn immers voor het kind psychologische, sociologische, medische en juridische belangen gemoeid.” (van der Linden & Vlaardingbroek, 2003: 105).

Artikel 7 IVRK heeft betrekking op alle kinderen, ongeacht de specifieke omstandigheden van de verwekking of geboorte (art. 2 IVRK; Blauwhoff, 2009: 45).

Vooraleer een kind dit recht kan uitoefenen, moet het echter eerst weten dat zijn sociaal-educatieve of juridische ouders verschillen van zijn genetische of biologische ouders. M.a.w. het kind moet eerst worden verteld dat het bijvoorbeeld werd verwekt met donorsperma. Volgens Vlaardingbroek hebben ouders geen wettelijke plicht tot afstammingsvoorlichting. Er kan wel sprake zijn van een morele dwang of

plicht om aan het kind de waarheid omtrent diens afstamming te vertellen (Vlaardingerbroek, 1989: 170).

‘The right to know one’s origins’ wordt verder ondersteund door artikel 8 IVRK. De staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden. Het Comité voor de Rechten van het Kind (verder het Comité) heeft benadrukt dat de staten gegevens moeten bijhouden die essentieel zijn voor het kind om een identiteit te vormen, inclusief details over de familiale relaties van het kind. Dit veronderstelt ook dat het kind toegang heeft tot de gegevens over zijn biologische of genetische ouders. Het recht van het kind om toegang te hebben tot informatie over zijn ouders vindt verder zijn grondslag in artikel 13.1 IVRK dat een recht op het zoeken en verkrijgen van informatie inhoudt, evenals het recht op eerbied voor het privé- en gezinsleven van het kind, vervat in artikel 16.1 IVRK (Tobin, 2004: 38-39; Blyth & Farrand, 2004: 95).

1.2. INTERPRETATIEPROBLEMEN

Artikel 7.1 IVRK brengt verschillende interpretatieproblemen met zich mee. Dit is niet alleen het gevolg van de vage bewoording, maar ook van de inburgering van heterologe MBV en de medische vooruitgang waardoor dit artikel moet worden toegepast op niet-voorzien situaties (Kindregan, 2007: 46-47). “Het bestaan van een ‘recht op kennis van zijn oorsprong’ wordt in zodanig verschillende contexten ingeroepen, dat er geen sprake meer is van een eenduidige terminologie, laat staan betekenis.” (Van Grunderbeeck, 2003: 340).

1.2.1. ‘PARENTS’

Het is onduidelijk welke ouders worden bedoeld met de bepaling dat het kind het recht heeft zijn ouders te kennen. Enkele decennia geleden waren de genetische ouders (namelijk de man met wiens zaadcel het kind is verwekt en de vrouw wiens eicel is gebruikt) steeds de geboortelouders (namelijk de vrouw die van het kind is bevallen en haar echtgenoot of partner) maar daarom nog niet de sociaal-educatieve ouders (namelijk de personen die het kind opvoeden). Vandaag is de situatie complexer door toepassing van heterologe MBV en draagmoederschap: de geboortelouders zijn niet langer noodzakelijk genetisch verwant met het kind.

Om de betekenis van ‘ouders’ in de zin van artikel 7.1 IVRK te achterhalen kunnen er verschillende bronnen worden geraadpleegd.

Ten eerste zijn er de voorbereidende werken van het IVRK. Daaruit blijkt dat ‘the right to know and to be cared for by his parents’ pas in een latere fase in de totstandkoming van het verdrag is ingevoegd, ten gevolge van een amendement van een aantal Noord-Afrikaanse landen, zoals Algerije, Egypte en Marokko, en landen uit het Midden-Oosten en Azië, zoals Pakistan, Jordanië en Irak. De delegatie van Egypte lichtte het amendement als volgt toe: het is nodig om de psychologische stabiliteit van het kind te verzekeren, dat even belangrijk is als zijn fysieke en mentale groei en helpt om zijn persoonlijkheid te vormen. Het recht om zijn ouders te kennen is essentieel voor het kind en is evenwaardig aan het recht op een naam en een

nationaliteit. De toenmalige USSR en DDR en USA merkten op dat in hun wetgeving de ‘geheime adoptie’ mogelijk is, namelijk dat het geadopteerde kind niet het recht heeft om zijn natuurlijke ouders te kennen en stelden dat ‘the right to know one’s parents’ niet overal kon worden toegepast. Uiteindelijk werden dan ook de woorden *as far as possible* toegevoegd.

Ten tweede moeten ook de voorbehouden zoals geformuleerd door de lidstaten vermeld worden. Het Verenigd Koninkrijk gaf aan onder ‘ouders’ enkel “those persons who, as a matter of national law, are treated as parents” te verstaan. Luxemburg, Polen en Tsjechië hebben een voorbehoud geformuleerd met betrekking tot artikel 7 IVRK zodat anonieme bevalling en anonieme adoptie mogelijk zouden blijven.¹

Ten laatste is er de interpretatie gegeven door het toezichthoudende orgaan, aan de hand van *concluding observations* door het Comité gericht aan een aantal landen. Daaruit blijkt dat, in het kader van adoptie, het Comité onder ‘ouders’ minstens de biologische ouders verstaat² en dat in geval van heterologe MBV het kind ook het recht heeft om zijn genetische ouders te kennen.³

Het Grondwettelijk Hof, toen nog Arbitragehof, heeft zich in zijn arrest van 17 december 2003 ook uitgesproken over de betekenis van artikel 7.1 IVRK.⁴ Het Hof diende te antwoorden op een prejudiciële vraag inzake het oude artikel 321 Burgerlijk Wetboek (verder BW) dat een verbod tot vaderlijke erkenning van een kind bevat wanneer uit die erkenning een absoluut huwelijksbeletsel zou blijken tussen de vader en de moeder. Het Hof onderzocht of deze bepaling strijdig was met het grondwettelijk gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel in samenhang gelezen met artikel 7.1 IVRK, in zoverre ze de kinderen verwekt bij een stiefdochter de mogelijkheid ontnam de afstamming ten aanzien van hun vader te laten vaststellen en dus een dubbele afstammingsband te hebben terwijl andere kinderen, bijvoorbeeld geboren uit een huwelijk, die mogelijkheid wel hebben. Op grond van artikel 7.1 IVRK waarin volgens het Hof aan het kind het fundamentele recht wordt toegekend te worden opgevoed door zijn ouders, dit wil zeggen door zijn verwekkers, vond het Hof dit onderscheid onredelijk wanneer de band van aanverwantschap is verdwenen. Onder ‘verwekken’ moet, volgens van Dale, ‘het doen ontstaan van nakomelingen’ worden verstaan. Het is niet duidelijk of onder ‘verwekker’ dan de genetische ouder of de geboorteouder moet worden begrepen, aangezien het kind betrokken in de zaak die aan het Grondwettelijk Hof werd voorgelegd via geslachtsgemeenschap was verwekt.

¹ Reservations, Declarations and Objections relating to the Convention on the Rights of the Child, CRC/C/2/Rev.8.

² Concluding Observations bij Tsjechië, 2011, CRC/C/CZE/CO/3-4, punt 8-9; Concluding Observations bij Italië, 2003, CRC/C/15/Add.198, punt 27; Concluding Observations bij Kazachstan, 2003, CRC/C/15/Add.213, punt 45-46.

³ Concluding Observations bij Zwitserland, 2002, CRC/C/15/Add.182, punt 28-29; Concluding Observations bij het Verenigd Koninkrijk en Noord-Ierland, 2002, CRC/C/15/Add.188, punt 31; Concluding Observations bij Monaco, 2001, CRC/C/15/Add.158, punt 24-25; Concluding Observations bij Denemarken, 1995, CRC/C/15/Add.33, punt 11; Concluding Observations bij Noorwegen, 1994, CRC/C/15/Add.23, punt 10.

⁴ Arbitragehof 17 december 2003, 169/2003, *NJW* 2004, afl. 66, 409-410, noot G. Verschelden; *Juristenkrant* 2004, afl. 82, 12 en *RTDF* 2004, afl. 2, 349-369, noot E. Langenaken.

De Raad van State boog zich, in zijn advies bij een aantal wetsvoorstellen betreffende draagmoederschap, over de vraag wie onder ‘ouders’ in de zin van artikel 7.1 IVRK moet worden begrepen. Volgens de Raad is het helemaal niet duidelijk of daaronder de biologische ouders, namelijk de draagmoeder en eventueel de persoon met wie ze samenleeft, moeten worden verstaan, dan wel de wensouders.⁵

M.i. moet aan ‘ouders’ een zo ruim mogelijke betekenis worden gegeven. De reden voor het invoeren van artikel 7.1 IVRK was immers dat het kind de mogelijkheid zou hebben een persoonlijkheid en identiteit te ontwikkelen en dat het recht van het kind om zijn ouders te kennen essentieel is voor zijn psychologische stabiliteit. Om die reden zou het onlogisch zijn om een onderscheid te maken tussen de verschillende ouders. Wanneer een kind verschillende personen als juridische, sociaal-educatieve, biologische en/of genetische ouder heeft, bijvoorbeeld in het geval van draagmoederschap, heeft het kind het recht om elk van hen te kennen. Elk van deze ouders heeft immers een belangrijke invloed op de identiteitsvorming van het kind (Hodgkin & Newell, 2007: 105-109; Michaux, 2005: 341-342; Van Broeck, 2003: 411. Anders: Leenen, 1993: 1103).

1.2.2. ‘AS FAR AS POSSIBLE’

De woorden *as far as possible* werden ingevoegd om tegemoet te komen aan de verschillende visies met betrekking tot de reikwijdte van artikel 7.1 IVRK. De bewoording is echter vaag en kan leiden tot een willekeurige interpretatie van het recht. Reeds in 1989 werd er voorspeld dat er problemen zouden kunnen zijn met deze uitdrukking (de Bruijn-Lückers, 1989: 172-173).

Er kunnen drie situaties worden onderscheiden: ten eerste kan het zijn dat een ouder feitelijk niet identificeerbaar is, bv. de moeder kent de identiteit van de vader niet of het kind werd achtergelaten. Ten tweede kan een moeder weigeren de identiteit van de genetische vader bekend te maken. Ten derde kan een staat oordelen dat het beter is dat de ouder niet wordt geïdentificeerd, bv. in geval van anoniem donorschap (Hodgkin & Newell, 2007: 105-109).

Meerdere auteurs zijn het erover eens dat *as far as possible* geen betrekking kan hebben op deze laatste mogelijkheid. Het moet gaan om een materiële onmogelijkheid. Indien het wel mogelijk is voor het kind om zijn ouders te kennen, dan moet dit worden nagestreefd. Het is niet voldoende dat de wet de kennisname onmogelijk maakt, om de werking van artikel 7.1 IVRK te kunnen beperken (Van Broeck, 2003: 411).

As far as possible duidt aan dat er omstandigheden kunnen zijn die het recht om zijn ouders te kennen kunnen beperken. Een absolute onmogelijkheid of verbod om zijn ouders te kennen is echter strijdig met het IVRK (Ziemele, 2007: 26-27).

Opmerkelijk is dat in artikel 7.1 IVRK nergens wordt vermeld dat de uitoefening van het recht om zijn ouders te kennen in het belang van het kind moet zijn. Er moet echter worden uitgegaan van de holistische aard van het IVRK: wanneer het verkrij-

⁵ Adv.RvS nrs. 39.474, 39.475, 39.476, 39.477, 39.478 en 39.525, *Parl.St.* Senaat 2005-06, nr. 3-417/3, nr. 54, p. 41.

gen van identiteitsgegevens van de ouders strijdig zou zijn met het belang van het kind, kan men op grond van artikel 3 IVRK het kind beletten deze informatie te verkrijgen (Tobin, 2004: 38). Het belang van het kind kan bijgevolg vereisen dat identiteitsgegevens van de geboorteouders niet worden vrijgegeven. Volgens Blyth en Farrand kan het belang van het kind echter worden gebruikt zowel vóór als tegen anoniem donorschap (Blyth & Farrand, 2004: 94). Een voorbeeld van een geval waarin het in het belang van het kind zou kunnen zijn om zijn oorsprong te verbergen, is het geval waarin dit kind werd verwekt door incest. Men wil vermijden dat het kind moet leven met de wetenschap dat het voortkomt uit een maatschappelijk onaanvaardbaar gedrag. De vraag rijst echter of het verzwijgen van de incestueuze afstamming, incest niet verder in de hand werkt. Bovendien geeft dergelijk stilzwijgen blijk van paternalisme en kan men zich ook afvragen of het verzwijgen van de afstamming voor het kind geen negatieve gevolgen heeft op de identiteitsvorming. De afweging tussen artikelen 3 IVRK en 7 IVRK is een moeilijke oefening, nu overwegend wordt aangenomen dat de juridische vaststelling van de afstammingsband in het belang van het kind is.

1.3. DIRECTE WERKING?

Het Hof van Cassatie heeft in een arrest van 11 juni 2010 directe werking ontkend aan artikel 7.1 IVRK.⁶ In deze zaak stelde een meerderjarige dochter een vordering in tot onderzoek naar het vaderschap van een andere man dan de echtgenoot van haar moeder. Deze echtgenoot had bezit van staat ten opzichte van het kind (hij stelde feitelijke gedragingen en handelingen die gepaard gaan met de naleving van de plichten en uitoefening van de rechten die voortvloeien uit een afstammingsrelatie, m.a.w. de echtgenoot gedroeg zich als vader), op grond waarvan de vordering onontvankelijk werd verklaard met toepassing van oud artikel 323 BW (opgeheven door de wet van 1 juli 2006). Voor het Hof van Cassatie rees de vraag of er een met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet strijdige discriminatie bestaat tussen, enerzijds de huwelijkse kinderen die het vaderschap van een andere man dan de echtgenoot van hun moeder alleen kunnen vaststellen als er geen bezit van staat is ten aanzien van laatstgenoemde en, anderzijds, buitenhuwelijkse kinderen die, zonder die beperking, een rechtsvordering tot onderzoek naar het vaderschap kunnen instellen overeenkomstig het oud artikel 322 van het BW. Bovendien werd aangevoerd dat artikel 323 BW onder andere in strijd was met artikel 7 IVRK. Naar aanleiding van dit cassatiemiddel onderzocht het Hof of artikel 7 IVRK directe werking heeft. Het Hof herhaalde dat een regel van een internationaal verdrag slechts directe werking heeft wanneer hij duidelijk en volledig genoeg is. Volgens het Hof zijn de bepalingen van artikel 7 IVRK op zich niet duidelijk en volledig genoeg om directe werking te hebben, aangezien zij voor de Staat verschillende mogelijkheden openlataren om te voldoen aan de vereisten van het belang van het kind. Bovendien meent het Hof dat zij geen subjectieve rechten en verplichtingen kunnen doen ontstaan aan de zijde van particulieren: de bepalingen stellen met name de staten en de verdragssluitende autoriteiten in staat vast te stellen hoe zij de belangen van het kind het best kunnen beschermen tijdens de procedure tot vaststelling van de biologische afstam-

⁶ Cass. 11 juni 2010, *RTDF* 2011, afl. 1, 126-129, noot G. Matthieu.

ming. In dat geval komt het niet aan de rechter toe een persoonlijke beoordeling die hij als meer aangewezen beschouwt, te laten prevaleren boven de door de wetgever opgelegde bescherming van de rechten van het kind.

De afwijzing van de directe werking van artikel 7.1 IVRK heeft tot gevolg dat dit artikel niet rechtstreeks voor de rechtbank kan worden ingeroepen. De rechtzoekende kan met andere woorden deze verdragsbepaling niet inroepen om een oorspronkelijke afstammingsband met zijn biologische ouder te doen vaststellen in strijd met een bepaling van intern Belgisch afstammingsrecht.

2. HETEROLOGE MEDISCH BEGELEIDE VOORTPLANTING

De toepassing van voortplantingstechnieken met behulp van gedoneerde gameten of embryo's wordt in België geregeld door de wet van 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten (verder MBV-Wet).⁷

Draagmoederschap valt, volgens de memorie van toelichting van de MBV-Wet, niet onder het toepassingsgebied van deze wet. De relatie tussen artikel 7.1 IVRK en draagmoederschap wordt verder toegelicht.

2.1. HET RECHT VAN HET KIND OM ZIJN DONOR TE KENNEN RAAKT DIVERSE BELANGEN

Hoger werd verdedigd dat de term 'ouders' in de zin van artikel 7.1 IVRK zo ruim mogelijk moet worden opgevat en dat zowel de geboorteouders als de genetische ouders daaronder begrepen moeten worden. Bijgevolg volgt uit artikel 7.1 IVRK het recht voor het kind om zijn genetische ouders te kennen, in het geval dat het verwekt werd met donormateriaal. Nochtans kennen vele staten het anoniem donorschap.

Anoniem donorschap maakt het voorwerp uit van discussie (O'Donovan, 2000: 78-79; Hodgkin & Newell, 2007: 105-109. Uitgebreid hierover: Raadgevend Comité voor Bio-ethiek, 2004: 23-27 en 37-38; Blauwhoff, 2009: 339-345; Sauer, 2009: 919-954; Dennison, 2007: 1-27). Er worden voornamelijk twee argumenten gegeven tot behoud van anoniem donorschap. Ten eerste zou het niet in het belang van het kind zijn te weten dat het verwekt is door middel van heterologe MBV. Dit argument is echter niet overtuigend, zeker niet nu er medische redenen zijn voor het kind om zijn genetische ouders te kennen, namelijk in het geval van erfelijke ziekten. Het tweede argument betreft de mogelijkheid van *donor anxiety*: donors zouden worden afgeschrikt, omdat ze vrezen dat hun biologische kinderen onderhoudsvorderingen tegen hen zouden instellen of een afstammingsband met hen zouden willen vestigen. Nochtans kan wetgeving de donor beschermen door dergelijke vorderingen te verbieden. België kent in principe anoniem donorschap. Desalniettemin bepaalt de MBV-Wet met zoveel woorden de onmogelijkheid zowel voor het kind, de ontvan-ger(s) van de embryo's of gameten als de donor om een rechtsvordering betreffende de afstamming of de daaruit voortvloeiende vermogensrechtelijke gevolgen in te

⁷ Wet 6 juli 2007 betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten, BS 17 juli 2007, 38.575, in werking getreden op 17 juli 2007.

stellen (art. 27, lid 2 voor overtallige embryo's en art. 56, lid 2 voor gameten). Het Nederlandse Burgerlijk Wetboek kent een soortgelijke bepaling wat de zaadcel-donor betreft. Zo is het niet mogelijk om een vordering tot vaststelling van de afstamming (art. 1:207 NBW) of een onderhoudsvordering (art. 1:394 NBW) in te stellen tegen de donor. Deze vorderingen kunnen enkel maar worden ingesteld tegen de 'verwekker' en niet tegen de 'donor', zijnde degene die een zaad- of een eikel heeft afgestaan ten behoeve van kunstmatige donorbevruchting (art. 1, d Wet Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting). De vraag rijst of deze onmogelijkheid wel in overeenstemming is met het recht 'to be cared for by his parents', vervat in artikel 7.1 IVRK.

Bij donorschap zijn meer belangen betrokken dan deze van het kind alleen. Er moet ook rekening worden gehouden met de belangen van de donoren en van de geboorteparenten of sociaal-educatieve ouders (uitgebreid over deze verschillende belangen: Blyth, 2002: 186-189). Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé- en gezinsleven, dat overigens ook wordt beschermd door artikel 8 EVRM, waarop binnen het bestek van deze bijdrage niet kan worden ingegaan.

Er moet, bij de vraag of het kind recht heeft om de identiteit van zijn donor te kennen, een afweging worden gemaakt tussen deze verschillende betrokken belangen. Het EVRM bevat geen bepaling die zich uitdrukkelijk uitspreekt over de vraag welk belang de voorkeur geniet. Artikel 3 IVRK, dat bepaalt dat wanneer verschillende belangen in het geding zijn, het belang van de minderjarige een eerste overweging moet zijn, kan echter wel een aanknopingspunt vormen. Men zou daaruit kunnen afleiden dat steeds voorkeur moet worden gegeven aan de vraag van het kind om de identiteit van zijn genetische of geboorteparent te kennen. Dit zou echter te ver gaan, aangezien op ongenueanceerde wijze afbreuk zou worden gedaan aan de rechten van de donor en de geboorteparenten. Door het recht van het kind als uitgangspunt te nemen, kan men de belangen van het kind, de donor en de geboorteparenten verenigen: enkel wanneer blijkt dat door het openbaar maken van de identiteit van de donor het recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven van de donor of de geboorteparenten ernstig wordt geschonden, kan de vraag van het kind om die openbaarmaking worden afgewezen (naar analogie van Van Broeck, 2003: 415). Wanneer de belangen evenwaardig blijken te zijn, dient voorkeur te worden gegeven aan de uitoefening van het recht van het kind (van der Linden & Vlaardingebroek, 2003: 106). De motivering voor dit laatste luidt als volgt: zowel de geboorteparenten als de donoren hebben bewust een keuze kunnen maken voor donorschap. Het kind dat daaruit geboren is, had hierbij helemaal geen inspraak.

Blijft dan nog de vraag wie deze afweging moet maken. In de rechtsleer werd reeds het idee geopperd om deze afweging toe te vertrouwen aan een onafhankelijke instelling, die moet zorgen voor een objectieve toetsing (van der Linden & Vlaardingebroek, 2003: 107). Nederland kent een dergelijk systeem dat wordt beheerd door een afzonderlijke wet, namelijk de Wet houdende regels voor de bewaring, het beheer en de verstrekking van gegevens van donoren bij kunstmatige bevruchting van 25 april 2002, in werking getreden op 1 april 2004 (Janssens *et al.*, 2006: 852-856; Sijmons, 2011: 227-234). In artikel 2 wordt bepaald dat de natuurlijke persoon of rechtspersoon die kunstmatige donorbevruchting verricht of doet verrich-

ten, verplicht is een aantal gegevens van de donor te verzamelen en binnen een door de Stichting Donorgegevens Kunstmatige Bevruchting bij reglement te bepalen termijn aan deze ter beschikking te stellen. Artikel 3 van de wet bepaalt de toegang tot de gegevens. De stichting verstrekt informatie over onder andere de fysieke kenmerken, opleiding en beroep aan degene die weet of vermoedt dat hij is verwekt door en ten gevolge van kunstmatige donorbevruchting én die de leeftijd van twaalf jaar bereikt heeft. De persoonidentificerende gegevens van de donor worden verstrekt aan degene die weet of vermoedt dat hij is verwekt door en ten gevolge van kunstmatige donorbevruchting én die de leeftijd van zestien jaar bereikt heeft. Dit is echter alleen mogelijk indien de donor daarmee schriftelijk heeft ingestemd. Indien de donor daar niet mee instemt, blijft verstrekking uitsluitend achterwege indien, in aanmerking genomen de gevolgen die niet-verstrekking voor de verzoeker zou kunnen hebben, zwaarwegende belangen van de donor meebrengen dat verstrekking niet behoort plaats te vinden.

2.2. BELGIË BIEDT GEEN RECHT VOOR HET KIND OM ZIJN DONOR TE KENNEN

Zoals hoger reeds vermeld, vallen heterologe MBV onder het toepassingsgebied van de MBV-Wet. In deze wet zijn verschillende artikelen opgenomen die zowel de vindplaats als de toegang tot gegevens over de donor betreffen.

Hierboven werd door mij aangetoond dat uit artikel 7.1 IVRK volgt dat het kind het recht heeft om zijn genetische ouder(s) te kennen, voor zover dit materieel mogelijk is. Vooraleer het kind dit recht op informatie kan uitoefenen, moet het eerst weten dat het verwekt is via heterologe MBV. In België wordt er geen uitdrukkelijke verplichting opgelegd aan de ouders, noch aan de Staat, om het kind dit te vertellen (Schamps & Derese, 2011: 130-134). Het hangt dus af van de bereidwilligheid van de ouders of van een toevallige ontdekking, zeker aangezien het feit van heterologe MBV niet in de geboorteakte van het kind wordt vermeld.

2.2.1. VINDPLAATS VAN DONORGEGEVENS

In artikel 28 (embryo's) en 57 (gameten) van de MBV-Wet wordt het principe van de anonimiteit opgenomen: het geraadpleegde fertiliteitscentrum moet de anonimiteit van de donoren waarborgen door alle gegevens die zouden kunnen leiden tot hun identificatie ontoegankelijk te maken. In deze artikelen wordt ook nog eens op het strafrechtelijk gesanctioneerde beroepsgeheim gewezen (art. 458 Sw.). Embryodonatie gebeurt in België steeds anoniem (art. 22, lid 2). Wat de gametendonatie betreft, is er wel een uitzondering op de anonimiteit mogelijk gemaakt in artikel 57: de niet-anonieme donatie berustend op de toestemming van de donor en de ontvanger(s) is toegestaan. Dit veronderstelt een voorafgaand akkoord (Nys & Wuyts, 2007: 58). Bijgevolg zal de donor aan de wensouders bekend zijn. Dit betekent echter niet dat het kind, indien de ouders de identiteit van de donor niet willen vrijgeven, ergens de gegevens van de donor kan opvragen.

Het fertiliteitscentrum moet volgende gegevens over iedere embryodonor (art. 35 MBV-Wet) en donor van gameten (art. 64 MBV-Wet) verzamelen, onverminderd de Wet Verwerking Persoonsgegevens:⁸

- 1° medische informatie die betrekking heeft op de twee genetische ouders van de overtallige embryo's of de donor van de gameten en die belangrijk kan zijn voor de gezonde ontwikkeling van het ongebooren kind;
- 2° de fysieke kenmerken van de twee genetische ouders van de overtallige embryo's of de donor van de gameten;
- 3° de informatie die nodig is voor de toepassing van de MBV-Wet.

De wetgever heeft voor deze keuze van anoniem donorschap twee redenen gegeven: men vreesde een dreigend tekort aan donoren en men wilde een discriminatie vermijden tussen kinderen die de donoren kunnen kennen en kinderen die vóór de goedkeuring van de MBV-Wet zijn verwekt.⁹ Voor de wet kende men in de praktijk immers anoniem donorschap. De Raad van State gaf in zijn advies aan dat enkel met veel voorbehoud kan worden ingestemd met de anonimiteit van de personen die, in hun hoedanigheid van donor van gameten of embryo's of in die van draagmoeder, een biologische of genetische band met het kind hebben doen ontstaan. De Raad van State benadrukte dat anonimiteit terdege verantwoord moet zijn, en dat de toetsing op dat punt bijzonder strikt is. Dat voorbehoud kan, volgens de Raad, niet leiden tot een volledige afwijzing van de anonimiteit, maar dan moeten gedegen motieven worden aangevoerd.¹⁰

Enkel niet-identificerende informatie kan worden bekendgemaakt. Dit is m.i. niet voldoende om te voldoen aan artikel 7.1 IVRK (Nys & Wuyts, 2007: 61). Door niet-identificerende informatie kan het kind immers zijn ouders niet kennen. Bovendien is het anoniem donorschap absoluut: het is voor het kind op absolute wijze onmogelijk om zijn genetische ouders te kennen, zonder dat daarbij wordt gekeken of dat in het belang is van dat specifieke kind. Op die manier wordt een afweging van de verschillende betrokken belangen onmogelijk gemaakt. Nochtans gaf de Raad van State het volgende advies: "Hieruit moet worden geconcludeerd dat, als de wetgever, na afweging van de argumenten van antropologische en psychologische aard in het licht van het belang van het kind, desondanks opteert voor de anonimiteit, hij zulks moet verantwoorden en dat hij dat systeem hoe dan ook niet absoluut mag maken. Hij moet het de betrokkene op zijn minst mogelijk maken om, steeds met eerbiediging van het beginsel van de anonimiteit en via een beroep op een onafhankelijke instantie, de opheffing van die anonimiteit aan te vragen. Gelet op het belang van bepaalde genetische gegevens, onder meer voor de gezondheid van de betrokkene, moet de toegang tot die gegevens, in een niet-gepersonaliseerde vorm, ook steeds mogelijk zijn".¹¹

⁸ Wet 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, BS 18 maart 1993, 5.801.

⁹ Hand. Senaat 2005-06, 15 juni 2006, nr. 3-170, 31.

¹⁰ Adv.RvS nrs. 39.474, 39.475, 39.476, 39.477, 39.478 en 39.525, *Parl.St.* Senaat 2005-06, nr. 3-417/3, nr. 93, p. 60.

¹¹ Adv.RvS nrs. 39.474, 39.475, 39.476, 39.477, 39.478 en 39.525, *Parl.St.* Senaat 2005-06, nr. 3-417/3, nr. 95, p. 61.

2.2.2. TOEGANG TOT DONORGEGEVENS

De toegang tot de gegevens over de donoren wordt voor de donatie van overtallige embryo's geregeld door artikel 36 en van gameten door artikel 65 MBV-Wet. De gegevens mogen door het fertiliteitscentrum worden meegegeeld aan:

- 1° de ontvangster van het embryo of gameten of het paar dat het embryo of de gameten ontvangt, wanneer zij daarom vragen op het moment dat zij een keuze maken;
- 2° voor zover de gezondheid van de persoon die verwekt is door de implantatie van overtallige embryo's of door de inseminatie met gameten dit vereist, aan diens huisarts of aan die van de ontvangster van het embryo of het paar dat het embryo ontvangt.

Enkel de ouders of de arts van het kind kunnen de vraag richten tot het fertiliteitscentrum. Naar mijn mening is dit opnieuw niet in overeenstemming met artikel 7.1 IVRK: niet alleen is het voor het kind absoluut onmogelijk om de identiteit van zijn donor te kennen, bovendien kan het kind niet zelfstandig toegang krijgen tot de niet-identificerende gegevens.

Zweden was het eerste land met wetgeving die anoniem donorschap ophief. De wet inzake kunstmatige inseminatie van 18 maart 1985 (nr. 1140/1984) geeft aan het kind toegang tot identiteitsgegevens van de donor, zodra het over voldoende maturiteit beschikt. Ook in het Verenigd Koninkrijk kan het kind, vanaf zijn meerderjarigheid en onder bepaalde voorwaarden, toegang krijgen tot persoonidentificerende gegevens (Callus, 2011: 175-188). In Nederland is in principe ook geen anoniem donorschap mogelijk. Frankrijk kent een systeem van absoluut anoniem donorschap (Feuillet-Liger, 2011: 37-52).

3. ADOPTIE

Vooraleer een geadopteerd kind het recht op informatie vervat in artikel 7.1 IVRK kan uitoefenen, moet het eerst weten dat het geadopteerd is. In België wordt er geen uitdrukkelijke verplichting opgelegd aan de ouders, noch aan de Staat, om het kind dit te vertellen.

Het kind kan de identiteit van zijn geboortemoeder achterhalen door middel van de geboorteakte: daarin blijven de identiteitsgegevens van de geboorteouders vermeld staan na de adoptie, op grond van artikel 1231-19 Ger.W. dat voorziet in een kantmelding van de adoptie in de akten van de burgerlijke stand van de geadopteerde en zijn afstammelingen. De volwassen geworden geadopteerde kan zonder problemen een afschrift of uittreksel van die akte krijgen, op grond van artikel 45, § 1, tweede lid BW. Voor de minderjarige zal in principe zijn wettelijke vertegenwoordiger moeten tussenkomen. Het is niet duidelijk of de minderjarige dit kan zonder zijn wettelijke vertegenwoordiger (Van Broeck, 2003: 416). Voor de geadopteerde die bij kennisname van de originele geboorteakte voor het eerst hoort van zijn adoptie, kan dat een grote schok betekenen.

Tevens van belang in deze context is artikel 368-6 BW, gebaseerd op artikel 30 van het Haags Adoptieverdrag:¹²

“De bevoegde autoriteiten zorgen voor de bewaring van de gegevens waarover zij beschikken in verband met de herkomst van de geadopteerde, in het bijzonder deze betreffende de identiteit van zijn moeder en vader, en ook van de gegevens die nodig zijn voor het volgen van zijn gezondheidstoestand, over het medisch verleden van de geadopteerde en van zijn familie, met het oog op de totstandkoming van de adoptie en teneinde het de geadopteerde, indien hij dit wenst, later mogelijk te maken zijn herkomst te achterhalen. Zij waarborgen aan de geadopteerde of aan zijn vertegenwoordiger de toegang tot die gegevens in de mate toegestaan door de Belgische wet, waarbij passende begeleiding wordt verstrekt.

Het verzamelen, bewaren en de toegang tot deze gegevens worden geregeld bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de ministerraad.”

Dit artikel is niet enkel van toepassing op interlandelijke adoptie, die de overbrenging van een kind uit het buitenland veronderstelt, maar ook op de binnenlandse adoptie. Deze bepaling maakt immers deel uit van een afzonderlijk hoofdstuk ‘Administratieve formaliteiten’, dat geldt voor het gehele federale adoptierecht.

Thans is er nog geen in ministerraad overlegd koninklijk besluit, waardoor het recht van het kind om zijn geboorteparenten te kennen dode letter blijft.

De federale adoptiewetgeving is bijgevolg enkel op papier in overeenstemming met artikel 7.1 IVRK.

4. BIJZONDERE TOEPASSING: DRAAGMOEDERSCHAP

Draagmoederschap is het fenomeen waarbij een vrouw, de draagmoeder, in haar baarmoeder een vrucht tot ontwikkeling laat komen, waarna zij van het kind bevalt om dat kind samen met de daaraan verbonden ouderschapsrechten en -plichten aan (een) andere(n) over te dragen. Deze laatste(n) is (zijn) de wensouder(s).

Bij draagmoederschap worden meerdere soorten ouderschap gecreëerd en dit komt vaak bevreemdend over (Coene & Raes, 2002: 130-132). Door het draagmoederschap wordt immers de eenheid tussen genetische band en bevalling doorbroken (Gallus, 2009: 356; Massager, 1997: 814; Baeteman, 1989: 1572).

Zoals hoger reeds toegelicht, moet de term ‘ouder’ ruim worden opgevat. Bijgevolg heeft het kind het recht om zijn draagmoeder te kennen, ook al heeft het met die vrouw geen genetische band. Net als bij heterologe MBV zijn de kennis van het feit dat het verwekt is door toepassing van draagmoederschap en de identiteit van zijn draagmoeder, essentieel voor de vorming van de identiteit van het kind.

Vooraleer het kind het recht op kennisname van de identiteit van zijn draagmoeder kan uitoefenen, moet het echter eerst weten dat het verwekt is via draagmoeder-

¹² Wet 24 juni 2004 houdende instemming met het Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie, gedaan te Den Haag op 29 mei 1993, BS 6 juni 2005, 26.062, in werking getreden op 1 september 2005.

schap. Aangezien in België draagmoederschap noch door de MBV-Wet, noch door enige andere regelgeving wettelijk wordt geregeld, wordt er geen uitdrukkelijke verplichting opgelegd aan de ouders, noch aan de Staat, om het kind dit te vertellen. Het hangt dus af van de bereidwilligheid van de ouders of van een toevallige ontdekking.

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen hoogtechnologisch en laagtechnologisch draagmoederschap. De personen die als ouder in het raam van artikel 7.1 IVRK zouden kunnen worden aangemerkt, verschillen immers naar gelang de wijze van verwekking.

4.1. LAAGTECHNOLOGISCH DRAAGMOEDERSCHAP

Bij laagtechnologisch draagmoederschap is de draagmoeder de genetische moeder van het kind. De eicel is afkomstig van de draagmoeder en het sperma van de wensvader of een donor, waarmee de draagmoeder kunstmatig wordt geïnsemineerd. Hierbij is de tussenkomst van een arts niet noodzakelijk. In het geval van laagtechnologisch draagmoederschap heeft het kind de volgende ouders:

Figuur 1: De verschillende ouders bij laagtechnologisch draagmoederschap, zonder en met zaadcel donor

LAAGTECHNOLOGISCH draagmoederschap zonder zaadcel donor	Moeder	Vader
Genetische ouder	Draagmoeder	Wensvader
Biologische ouder		
Sociaal-educatieve ouder	Wensmoeder	
LAAGTECHNOLOGISCH draagmoederschap met zaadcel donor	Moeder	Vader
Genetische ouder	Draagmoeder	Donor
Biologische ouder		
Sociaal-educatieve ouder	Wensmoeder	Wensvader

Indien de draagmoeder in België bevalt, zal zij op grond van artikel 312, § 1 *juncto* artikel 57, 2° BW als moeder in de geboorteakte worden vermeld en bijgevolg de juridische moeder zijn. De wensouders zullen dan de juridische ouders willen worden d.m.v. volle adoptie. Op deze adoptie zal de adoptiewetgeving uit het BW van toepassing zijn en bijgevolg dus ook de gewone regels wat kennisname van de identiteit van de geboorteouders betreft (art. 368-6 BW). Aanvankelijk stond de Belgische rechtspraak weigerachtig tegenover het uitspreken van adoptie na draagmoederschap.¹³ Thans beschouwt de rechtspraak het aspect van draagmoederschap niet langer als een obstakel voor het uitspreken van de volle adoptie (Pluym, 2012: 47-50).¹⁴

¹³ Gent 16 januari 1989, *TGR* 1989, 52-53.

¹⁴ Antwerpen 14 januari 2008, *RW* 2007-08, afl. 42, 1774-1777, noot F. Swennen; Jeugdrrb. Turnhout 4 oktober 2000, *RW* 2001-02, afl. 6, 20-207, noot F. Swennen; Jeugdrrb. Brussel 4 juni 1996, *T.Gez.* 1997-98, 124-128, noot E. Montéro.

Hoewel het Hof van Cassatie in zijn arrest van 29 januari 1993¹⁵ heeft beslist dat er in België gevolgen kunnen worden gekoppeld aan een anonieme bevalling in het buitenland, aangezien de wet voorziet in de mogelijkheid van een moederlijke erkenning en gerechtelijke vaststelling van het moederschap, is het niet mogelijk voor een vrouw om in België anoniem te bevallen (art. 312, § 1 *juncto* art. 57, 2° BW). Wanneer de draagmoeder wil vermijden dat zij vanaf de geboorte de juridische moeder is van het kind, zal zij anoniem in het buitenland, bv. in Frankrijk, bevallen. Meestal wordt het kind daarna erkend door de wensvader, om vervolgens te worden geadopteerd door de wensmoeder of de tweede wensvader, in het geval van een homoseksueel wenskoppel. Het zal in dat geval niet mogelijk zijn voor het kind om de identiteit van zijn draagmoeder te achterhalen, ook niet via de adoptiewetgeving. In de rechtsleer (O'Donovan, 2000: 79-81; Michaux, 2005: 345-346) en door het Comité¹⁶ wordt de anonieme bevalling als problematisch beschouwd in het licht van artikel 7.1 IVRK. Niettemin zijn er momenteel verschillende wetsvoorstellen hangende om anonieme bevalling,¹⁷ alsook discrete bevalling¹⁸ mogelijk te maken.

4.2. HOOGTECHNOLOGISCH DRAAGMOEDERSCHAP

Bij hoogtechnologisch draagmoederschap is de draagmoeder niet de genetische moeder van het kind. Door tussenkomst van een arts wordt de eicel van de wensmoeder of donor *in vitro* bevrucht met het sperma van de wensvader of donor. Het bekomen embryo wordt nadien ingeplant bij de draagmoeder. Het kan ook gaan om een gedoneerde embryo. In het geval van hoogtechnologisch draagmoederschap heeft het kind de volgende ouders:

Figuur 2: De verschillende ouders bij hoogtechnologisch draagmoederschap, zonder en met zaaddonor, eicel donor of embryodonatie (vervolg)

HOOGTECHNOLOGISCH draagmoederschap zonder donor	Moeder	Vader
Genetische ouder	Wensmoeder	Wensvader
Biologische ouder	Draagmoeder	
Sociaal-educatieve ouder	Wensmoeder	

¹⁵ Cass. 29 januari 1993, *Arr.Cass.* 1993, 129 en *Pas.* 1993, I, 121.

¹⁶ Concluding Observations bij Frankrijk, 2009, CRC/C/FRA/CO/4, punt 43-44; Concluding Observations bij Luxemburg CRC/C/15/Add.92, punt 11 en 29; Concluding Observations bij Oostenrijk van 2005 CRC/C/15/Add. 251, punt 29.

¹⁷ Wetsvoorstel 25 november 2010 tot wijziging van de regelgeving om het naamloos bevallen mogelijk te maken, *Parl.St.* Kamer 2010-11, nr. 53K0701/001 (Vlaams Belang); wetsvoorstel 18 november 2010 betreffende anoniem bevallen, *Parl.St.* Senaat 2010-11, nr. 5-502/1 (MR).

¹⁸ Wetsvoorstel 27 april 2011 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek voor wat betreft het discreet bevallen, *Parl.St.* Kamer 2010-11, nr. 53K1404/001 (Open Vld); voorstel van resolutie 1 april 2011 tot oprichting van een dienst voor de registratie van discrete bevallingen, *Parl.St.* Kamer 2010-11, nr. 53K1354/001 (OpenVld); wetsvoorstel 15 december 2010 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek om het bevallen in discretie mogelijk te maken, *Parl.St.* Kamer 2010-11, nr. 53K0829/001 (sp.a); wetsvoorstel 15 oktober 2010 tot aanvulling van het Burgerlijk Wetboek met bepalingen inzake de discrete bevalling, *Parl.St.* Senaat 2010-11, nr. 5-347/1 (CD&V); wetsvoorstel 12 oktober 2010 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat betreft de discrete bevalling, *Parl.St.* Kamer 2010-11, nr. 53K0349/001 (CD&V); wetsvoorstel 8 oktober 2010 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek om het bevallen in discretie mogelijk te maken, *Parl.St.* Senaat BZ 2010, nr. 5-258/1 (sp.a); wetsvoorstel 2 september 2010 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat betreft het discreet bevallen, *Parl.St.* Senaat BZ, nr. 2010, 5-46/1 (Open Vld).

HOOGTECHNOLOGISCH draagmoederschap met zaadceldonor	Moeder	Vader
Genetische ouder	Wensmoeder	Donor
Biologische ouder	Draagmoeder	
Sociaal-educatieve ouder	Wensmoeder	Wensvader

HOOGTECHNOLOGISCH draagmoederschap met eiceldonor	Moeder	Vader
Genetische ouder	Donor	Wensvader
Biologische ouder	Draagmoeder	
Sociaal-educatieve ouder	Wensmoeder	

HOOGTECHNOLOGISCH draagmoederschap met embryodonatie	Moeder	Vader
Genetische ouder	Donor	Donor
Biologische ouder	Draagmoeder	
Sociaal-educatieve ouder	Wensmoeder	Wensvader

De MBV-Wet regelt het draagmoederschap als afzonderlijke voortplantingstechniek niet. De bepalingen van deze wet moeten echter wel worden nageleefd telkens in het kader van draagmoederschap een voortplantingstechniek die door deze wet wordt geregeld, wordt toegepast (Nys & Wuyts, 2008: 763; Wuyts, 2007: 303-304). Dit betekent dat het kind, geboren uit een draagmoeder, niet de mogelijkheid heeft om zijn donor te kennen.

Ook in het geval van hoogtechnologisch draagmoederschap zullen de wensouders het kind willen adopteren. M.a.w. het kind zal ook in dit geval kunnen beroep doen op artikel 368-6 BW, om de identiteit van zijn geboorteouder te kennen. Dit zal echter de facto niet mogelijk zijn, wanneer de draagmoeder anoniem in het buitenland is bevallen.

5. CONCLUSIE

Artikel 7.1 IVRK kent aan het kind, voor zover mogelijk, het recht toe om zijn ouders te kennen. Het is niet duidelijk wat onder de term ‘ouders’ moet worden verstaan. In deze bijdrage werd een ruime invulling van dit begrip verdedigd.

In België geldt een regime van anoniem donorschap: het kind heeft niet de mogelijkheid om zijn donor te kennen. Dit levert m.i. een schending van artikel 7.1 IVRK op.

De Belgische adoptiewetgeving voorziet, voorlopig enkel nog op papier, wél in de mogelijkheid voor het kind om zijn geboorteouder te kennen. Het koninklijk besluit waarnaar wordt verwezen in artikel 368-8 BW moet zo snel mogelijk worden uitgevaardigd. Zolang dit niet is gebeurd, blijft het Belgische adoptierecht m.i. op dit punt op gespannen voet staan met artikel 7.1 IVRK.

Het is opmerkelijk dat in België donorschap in principe anoniem moet zijn, maar dat anderzijds anonieme adoptie in principe niet mogelijk is. Is er op deze wijze een

discriminatie van kinderen verwekt door donormateriaal ten opzichte van geadopteerde kinderen? Hoewel er verschillen bestaan tussen deze twee categorieën kinderen, worden beide nochtans gekenmerkt door eenzelfde zoektocht naar identiteit (Van Bueren, 2001: 365-391; Blauwhoff, 2009: 342-343 en 349). Voor beide soorten kinderen is het essentieel voor de vorming van hun persoonlijkheid en identiteit dat zij hun 'ouders' in de ruimste betekenis kennen. Mag men in de uitoefening van het recht, vervat in artikel 7.1 IVRK, een onderscheid maken tussen verschillende soorten kinderen, naar gelang hun verwekking? Dit is een schending van artikel 2 IVRK waarin is bepaald dat de Staat de in het IVRK beschreven rechten moet eerbiedigen en waarborgen ten opzichte van elk kind, onder andere ongeacht geboorte.

Om in overeenstemming te zijn met artikel 7.1 IVRK moet m.i. zowel de MBV-Wet als de federale adoptiewetgeving worden gewijzigd. In de eerste plaats zou aan de wens- of adoptieouders een afstammingsvoorlichtingsplicht moeten worden opgelegd. Zo heeft het kind allereerst recht om te weten dat het is geadopteerd (statusvoorlichting). De kennis van de wijze van zijn verwekking of geboorte is essentieel opdat het kind het recht om zijn ouders te kennen (afstammingsvoorlichting), zou kunnen uitoefenen. Verder moet het kind zelf de gegevens over zijn donor en/of geboorteouder kunnen raadplegen. De Belgische wetgever zou hiervoor inspiratie kunnen putten uit de Nederlandse wet houdende regels voor de bewaring, het beheer en de verstrekking van gegevens van donoren bij kunstmatige bevruchting. Op grond van deze wet kan het kind immers, naarmate het ouder wordt, bepaalde, steeds concretere informatie over de donor te weten komen. Daarenboven maakt deze wet het mogelijk dat rekening wordt gehouden met de zwaarwegende belangen die de donor heeft bij de geheimhouding.

Na deze aanpassingen kan het kind daadwerkelijk zijn recht vervat in artikel 7.1 IVRK uitoefenen en verdwijnt meteen het onderscheid naargelang kind verwekt is met donormateriaal of geadopteerd is, waardoor artikel 2 IVRK niet langer wordt geschonden.

LITERATUUR

- Baeteman, G. (1989). Het afstammingsrecht in België, *Tijdschrift voor Privaatrecht*, Vol. 26, Issue 4, 1539-1578.
- Blauwhoff, R. (2009). *Foundational Facts, Relative Truths, A comparative law study on children's right to know their genetic origins*. Antwerpen: Intersentia.
- Blyth, E. (2002). Information on genetic origins in donor-assisted conception: is knowing who you are a human rights issue? *Human Fertility*, Vol. 5, Issue 4, 185-192.
- Blyth, E. & Farrand, A. (2004). Anonymity in donor-assisted conception and the UN Convention on the Rights of the Child. *The international Journal of Children's Rights*, Vol. 12, Issue 2, 89-104.
- Callus, Th. (2011). From total to partial anonymity: the (r)evolution of English law on assisted reproduction techniques. In B. Feuillet-Liger, K. Orfali & Th. Callus (Eds.). *Who is my Genetic Parent? Donor Anonymity and Assisted Reproduction: a Cross-Cultural Perspective* (pp. 175-188). Brussel: Bruylant.

- Coene, G. & Raes, K. (2002). Een vreemde eend in de buik. Draagmoeders of baarvrouwen? De ethiek van het gewilde, niet-uterine ouderschap. In W. Debeuckelaere, J. Meeusen & H. Willekens (Red.). *Met rede ontleed, de rede ontkleed* (pp. 125-155). Gent: Mys & Breesch.
- de Bruijn-Lückers, M.L.C.C. (1989). Verdrag inzake de rechten van het kind, *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht*, Vol. 11, Issue 7, 171-175.
- Dennison, M. (2007). Revealing your sources: the case for non-anonymous gamete donation. *Journal of Law & Health*, Vol. 21, Issue 1, 1-27.
- Eekelaar, J. (1992). The importance of thinking that children have rights. In P. Alston, S. Parker & J. Seymour (Eds.). *Children, rights and the law* (pp. 221-235). Oxford: Clarendon Press.
- Feuillet-Liger, B. (2011). Assisted reproduction in France: from absolute anonymity to possible traceability. In B. Feuillet-Liger, K. Orfali & Th. Callus (Eds.). *Who is my Genetic Parent? Donor Anonymity and Assisted Reproduction: a Cross-Cultural Perspective* (pp. 37-52). Brussel: Bruylant.
- Gallus, N. (2009). *Le droit de la filiation, rôle de la vérité socio-affective et de la volonté en droit belge*. Brussel: Larcier.
- Hodgkin, R. & Newell, P. (2007). *Implementation handbook for the convention on the rights of the child*. New York: UNICEF.
- Janssens, P.M.W., Simons, A.H.M., van Kooij, R.J., Blokzijl, E. & Dunselman, G.A.J. (2006). A new Dutch Law regulating provision of identifying information of donors to offspring: background, content and impact. *Human Reproduction*, Vol. 21, Issue 4, 852-856.
- Kindregan, C. (2007). Collaborative Reproduction and Rethinking Parentage. *Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers*, Vol. 21, 43-60.
- Leenen, H.J.J. (1993). Het recht op kennisname van de identiteit van de gametendonor en diens anonimiteit. *Nederlands Juristenblad*, Vol. 68, Issue 31, 1101-1106.
- Massager, N. (1997). *Les droits de l'enfant à naître, le statut juridique de l'enfant à naître et l'influence des techniques de procréation médicalement assistée sur le droit de la filiation, Etude de droit civil*. Brussel: Bruylant.
- Michaux, S. (2005). L'accouchement sous X au regard de la Convention européenne des droits de l'homme et de la Convention de l'ONU relative aux droits de l'enfant. *Revue Trimestrielle de Droit Familial*, Issue 2, 321-346.
- Nys, H. & Wuyts, T. (2008). De wet betreffende de medisch begeleide voortplanting en de bestemming van de overtallige embryo's en de gameten. *Rechtskundig Weekblad*, Vol. 19, Issue 19, 762-776.
- Nys, H. & Wuyts, T. (2007). *De wet betreffende de medisch begeleide voortplanting*. Antwerpen: Intersentia.
- O'Donovan, K. (2000). Interpretations of children's identity rights. In D. Fottrell (Ed.). *Revisiting Children's Rights. 10 years of the UN Convention on the rights of the Child* (pp. 73-85). Den Haag: Kluwer Law International.
- Pluym, L. (2012). Adoptie na internationaal draagmoederschap (noot onder Jeugdrb. Antwerpen 22 april 2010). *Tijdschrift voor Familierecht*, Issue 2, 45-51.
- Raadgevend Comité voor Bio-ethiek (2004). *Advies nr. 27 betreffende de donatie van sperma en eicellen*. Geraadpleegd op 21 oktober 2011, <http://health.belgium.be>.
- Sauer, J.L. (2009). Competing Interests and Gamete Donation: The Case for Anonymity. *Seton Hall Law Review*, Vol. 39, 919-954.
- Schamps, G. & Derese, M.-N. (2011). Anonymity and assisted reproduction techniques in Belgian law: legislation for existing practice in the law of 6th July 2007. In B. Feuillet-Liger,

- K. Orfali & Th. Callus (Eds.). *Who is my Genetic Parent? Donor Anonymity and Assisted Reproduction: a Cross-Cultural Perspective* (pp. 121-147). Brussel: Bruylant.
- Sijmons, J.G. (2011). Gamete donor anonymity under Dutch law. In B. Feuillet-Liger, K. Orfali & Th. Callus (Eds.). *Who is my Genetic Parent? Donor Anonymity and Assisted Reproduction: a Cross-Cultural Perspective* (pp. 227-234). Brussel: Bruylant.
- Tobin, J. (2004). *The Convention on the Rights of the Child: The Rights and Best Interest of Children Conceived Through Assisted Reproduction*. Melbourne: Victorian Law Reform Commission.
- Van Broeck, J. (2003). Het recht van een geadopteerde om zijn geboorteouders te kennen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan... *Tijdschrift voor Belgisch Burgerlijk Recht*, Vol. 17, Issue 6, 407-423.
- Van Bueren, G. (2001). The Right to Know One's Genetic Origin: Can, Should, or Must a State That Extends This Right to Adoptees Extend an Analogous Right to Children Conceived With Donor Gametes? *Texas Law Review*, Vol. 80, Issue 2, 365-391.
- van der Linden, A. & Vlaardingbroek, P. (2003). De kansen en risico's van adoptie. *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht*, Vol. 25, Issue 5, 104-112.
- Van Grunderbeeck, D. (2003). *Beginnelsen van personen- en familierecht. Een mensenrechtelijke benadering*. Antwerpen: Intersentia.
- Vlaardingbroek, P. (1989). Het recht op afstammingsvoorlichting en dossierinzage (noot onder Rb. Breda 20 juni 1989, rolnr. 3324/89). *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht*, Vol. 11, Issue 7, 168-171.
- Wuyts, T. (2007). De afstamming na medisch begeleide voortplanting. In P. Senaev, F. Swennen & G. Verschelden (Red.). *De hervorming van het afstammingsrecht* (pp. 287-403). Antwerpen: Intersentia.
- Ziemele, I. (2007). *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 7*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.